

V. Jak citovat

Citace by měly být součástí každé odborné publikace, tedy i textu vysokoškolské závěrečné práce. Skládají se z popisu, který jednoznačně identifikuje dokument, ze kterého autor čerpal při psaní své práce. Podle citace jsou původní materiály zpětně vyhledatelné (např. v knihovním katalogu, v knihkupectví, v časopisu).

Anglicky se citace nazývají References = soupis formálně zapsaných údajů o použitých informačních pramenech. Na rozdíl od významu slova Citation = odkaz v textu dokumentu na příslušný použitý pramen v seznamu literatury.

Proč citovat

Správné citování:

- dokazuje znalost významných autorů v oboru a stavu poznání daného tématu
- dokazuje, jak autor rozumí tématu, jak se v problematice orientuje po stránce informačních zdrojů
- umožňuje čtenáři vyhledat původní dokument

Povinnost citovat stanovuje [Autorský zákon](#) (zákon č. 121/2000 Sb.). Necitování použité literatury je považováno za plagiátorství (více [Plagiátorství](#)).

Zásady práce s literaturou

Způsob oprávněné i nedovolené práce s informačními zdroji a základní zásady citování ve vysokoškolských závěrečných pracích na ČVUT jsou popsány v [Metodickém pokynu č. 1/2009 O dodržování etických principů při přípravě vysokoškolských závěrečných prací](#).

Jak používat ve vlastní práci díla jiných autorů

Texty z děl jiných autorů můžete použít dvojím způsobem - jako přímou citaci (citát), nebo jako parafrázi.

Přímá citace (citát) je doslova převzatý text jiného autora vložený do vlastní práce. Ten je třeba vždy dát do uvozovek (někdy se navíc píše kurzívou), aby byl zřetelně označen. Hned za uvozovkami umístěte odkaz na původní pramen. Citáty by se měly uvádět co nejméně (a pouze v „odůvodněné míře“).

Příklad:

„Plagiátorstvím se rozumí opisování, přebírání a publikování cizích myšlenek či výsledků výzkumu a jejich vydávání za své bez uvedení původního zdroje. Jedná se jak o přestupek proti etickým principům vědecké a publikační činnosti, tak o porušení autorských práv původního autora.“ [2]

Parafráze je přepis myšlenek, závěrů, poznatků jiného autora vlastními slovy. Uvozovky se pak nepoužijí, ale pramen se také musí citovat, a to v místě, kde parafrázovaný text končí.

Příklad:

Plagiátorství je jednak neetické, jednak i protiprávní jednání. Jde o použití cizích prací a jejich vydávání za své [2].

Netextové části děl jiných autorů (obrázky, grafy, tabulky) byste měli použít v původním tvaru a nijak je neměnit (to by se už jednalo o zásah do cizího autorského díla, což podle Autorského zákona je porušení osobnostních práv autora). I u nich musíte umístit odkaz na původní zdroj.

Jak používat ve vlastní práci svá předchozí díla

Zásady jsou stejné, jako při použití děl jiných autorů: přímá citace nebo parafráze, v odůvodněné míře a s odkazem na původní zdroj. Jde o tzv. auto-citace a jejich neuvedení se považuje za auto-plagiátorství.

Základní zásady citování:

- Důsledně citujte všechny použité zdroje, včetně obrázků, grafů a tabulek.
- Citujte pouze literaturu, kterou jste četli, ne kterou citoval někdo jiný.
- Důsledně citujte i použité pasáže přeložené z cizojazyčných zdrojů.
- Využívejte odborné a důvěryhodné zdroje, zdroje s jasným autorstvím, a vždy zvažte, zda je zdroj pro dané téma relevantní.
- Využívejte skripta a učebnice jen jako základní literaturu, pro psaní závěrečné vysokoškolské práce hledejte odborné monografie, články v časopisech a sbornících z konferencí a další druhy odborných dokumentů.
- Nespoléhejte se jen na Wikipedii a Google, ale využívejte [elektronické zdroje zpřístupněné Ústřední knihovnou ČVUT](#) (databáze, e-časopisy, e-knihy).
- Odkazy v textu práce poukazujte na záznamy o použitých zdrojích (citace) v seznamu literatury na konci práce.
- V celé práci zachovávejte jednotný formát a úpravu odkazů v textu a citací v seznamu použité literatury.

Postup při citování

Píšete-li odborný text (knihu, článek do časopisu, příspěvek na konferenci, výzkumnou zprávu, diplomovou práci) musíte se podřídit jistým zásadám, které stanoví např. vydavatel, vysoká škola. Jde jednak o formální úpravu a členění vlastního textu, jednak o vybavení obrázky, rejstříky, anotacemi a abstrakty, a také o uvedení a citování přečtené literatury k předkládanému tématu (jak v tištěné, tak i elektronické formě). Pro tyto účely existují citační normy, které výše uvedené zásady sjednocují, nebo se doporučují pokyny vydavatelů, které buď respektují zvyklosti v daném oboru, nebo časopisu, případně doporučují určité široce užívané citační styly. Ty jsou pak obvykle uváděny v pokynech pro autory a lze je vyhledat na stránkách vydavatelů nebo v časopisech samotných (v angl. označované jako: Information for authors, Draft standard, Draft recommended practice, Style guide, Style format, Reference formats, Citations, Citation guides, Notice to contributors).

Citování použité literatury představuje jednak vytvoření citace (záznam údajů o použitém informačním pramenu), jejich uspořádání do seznamu použité literatury. Ve vlastním textu (v místě, kde např. použijete myšlenku příslušného autora, popisujete jeho metodu nebo se odvoláváte na jeho výsledky) uvádíte odkazy na příslušné prameny ze seznamu literatury.

Citování tedy zahrnuje 3 základní kroky:

1. vytvoření citace
2. uspořádání citací do seznamu použité literatury
3. odkazování v textu na citace v seznamu použité literatury

Od začátku práce na odborném textu je třeba si uvědomit, že odkaz v textu musí korespondovat s citacemi v seznamu, a že i řazení seznamu je formálně předepsáno. Vyberte si proto vhodný způsob citování s ohledem na to, co a kde chcete publikovat. Univerzity obvykle požadují dodržování normy, vydavatelé mají své zavedené citační styly. Je dobré poradit se s vedoucím práce, jakou formou, podle jakého stylu máte ve své bakalářské, diplomové či disertační práci citovat.

Ad 1. Vytvoření citace

K vytvoření citace jsou pro každý typ dokumentu potřeba různé údaje. Citační styly určují, které údaje o dokumentu zapsat, jakou formou a v jaké posloupnosti. Proto vytvářejte citace přesně podle příkladů uvedených v instrukcích pro autory, v příručkách jednotlivých citačních stylů, či v citační normě. V celé práci je třeba zachovávat jednotný styl vytváření citací.

Citaci použitého pramenu vytvářejte vždy s tímto pramenem v ruce nebo na displeji. Údaje se z dokumentů přepisují tak, jak jsou uvedeny v originálu. Chybějící údaje nemusíte dohledávat. U online zdrojů uvádějte URL přímo daného textu (článek), ne jenom adresu webového sídla. Uvádějte i obtížněji citovatelné zdroje, jejich formální úpravu konzultujte.

Citaci si můžete stáhnout i z knihovních katalogů, z databází (více [Citační nástroje](#)).

Ad 2. Seznam použité literatury

Seznam citací zdrojů, které jste ke své práci použili, se uvádí na konci hlavního textu před přílohami. Většinou je to samostatná část práce nazvaná Použitá literatura (v angl. References).

Seznam literatury obsahuje všechny prameny, které autor při psaní své práce použil. Nejde tudíž o soupis všech publikací, které se dané problematiky týkají.

Uspořádání seznamu se řídí podle zvoleného způsobu citování v textu. Seznam použité literatury můžete řadit abecedně podle jmen autorů, nebo číselně podle průběžného číslování citací v textu.

- Abecední řazení podle jmen autorů - jednotlivé publikace či jiné zdroje se uvádějí abecedně podle příjmení autora nebo názvu publikace (v případě, že autor není znám).

CALAFIORE, Giuseppe C., Fabrizio DABBENE and Roberto TEMPO. Research on probabilistic methods for control system design. *Automatica*. Elsevier. July 2011, 47(7), 1279-1293. ISSN 0005-1098.

DISTLER, Tobias and Rüdiger KAPITZA. Increasing performance in Byzantine fault-tolerant systems with on-demand replica consistency. In: *Proceedings of the Eurosys' 2011 conference. April 10-April 13, 2011, Salzburg, Austria*.

New York: Association of computer machinery, 2011, pp. 91-105. ISBN 978-1-4503-0634-8.

WHITEHOUSE, D. J. *Handbook of surface and nanometrology*. 2nd ed. Boca Raton: CRC Press, 2011. ISBN 978-1-4200-8201-2.

Pozn.: U citací řazených podle jmen autorů můžete také uvádět rok vydání hned za jménem autora:

WHITEHOUSE, D. J. (2011). *Handbook of surface and nanometrology*. 2nd ed. Boca Raton: CRC Press. ISBN 978-1-4200-8201-2.

- Řazení podle průběžného číslování - jednotlivé citace se řadí postupně tak, jak byly za sebou uvedeny v textu. Odkazuje se na pořadová čísla uvedená v seznamu použité literatury.

1. WHITEHOUSE, D. J. *Handbook of surface and nanometrology*. 2nd ed. Boca Raton: CRC Press, 2011. ISBN 978-1-4200-8201-2.

2. DISTLER, Tobias and Rüdiger KAPITZA. *Increasing performance in Byzantine fault-tolerant systems with on-demand replica consistency*. In: *Proceedings of the Eurosyst' 2011 conference. April 10-April 13, 2011, Salzburg, Austria*. New York: Association of computer machinery, 2011, pp. 91-105. ISBN 978-1-4503-0634-8.

3. CALAFIORE, Giuseppe C., Fabrizio DABBENE and Roberto TEMPO. Research on probabilistic methods for control system design. *Automatica. Elsevier*. July 2011, 47(7), 1279-1293. ISSN 0005-1098.

Ad 3. Odkazy v textu

Odkazem na citaci se odvoláváte na dokument, ze kterého jste při psaní své práce čerpali. Doslovné citace cizího textu nebo i jen jednotlivých výrazů se uvádějí v uvozovkách a k tomu se přiřadí odkaz na citaci. Pokud text není uveden doslova, uvede se odkaz na citaci za příslušnou větu či odstavec, kde jste citovaný dokument použili.

Nejpoužívanější způsoby odkazování na citace v seznamu použité literatury:

- Zkrácené citace v textu (tzv. systém jméno - datum, nebo též Harvard System): většinou se uvádí zkrácená citace: autor, rok vydání, popřípadě strana.

Např.: ... podle Nováka (2009, str. 54) ...

... podle výsledků experimentu (Novák, 2009)...

Soupis citací (seznam použité literatury) na konci hlavního textu se u tohoto způsobu odkazů již nečísluje, pouze se seřadí abecedně.

- Číselné citace (odkaz na číslo citace v seznamu použité literatury):

uvádí se buď jako horní index²² nebo v kulaté (22) či v hranaté závorce [20]. V případě, že odkazujete na konkrétní část v dokumentu, můžete zapsat i čísla stránek.

Např.: ... (22, str. 143)...

Citační styly

Způsoby, jak tvořit citace a jak uvádět odkazy na ně v textu, stanovují různé instrukce. Existují různé styly (formáty), které se ve světě užívají. Ty určují, jakou formou a v jakém pořadí zapisovat údaje v citacích, jak citovat v textu a jak usprádat seznam citací.

Zvyklosti v citování

Vydavatelé některých časopisů a vědecké společnosti vydávající publikace svých oborů doporučují vlastní způsoby citování, které zveřejňují ve svých pokynech pro autory. Příklady:

- pokyny pro autory časopisu [Acta Polytechnica](#) (vydává ÚK ČVUT)
- pokyny pro autory časopisu [Engineering Mechanics](#) (vydává Association for Engineering Mechanics)
- pokyny pro autory časopisu [Chemické listy](#) (vydává Asociace českých chemických společností)
- pokyny pro autory [Journal of Electrical Engineering](#) (vydává Slovenská technická univerzita a Slovenská akadémia vied)
- pokyny ASME pro autory časopisu [Journal of Engineering Materials and Technology](#)
- pokyny pro autory časopisu [Stavební obzor](#) (vydávají stavební fakulty ČVUT, VUT, VŠB-TUO a ČKAIT)
- pokyny pro autory [publikací IEEE](#) (Institute of Electrical and Electronics Engineers)

Nejznámější citační styly

- [Harvard Referencing](#) - způsob citování na mnoha světových univerzitách ([příklad](#))
- [Chicago Manual of Style](#) (CMS) - styl používaný v University of Chicago Press
- [Turabian](#) - styl Chicago pro práce vědců a studentů
- [Vancouver System](#) - styl používaný hlavně v oborech fyzika a medicína ([příklad](#))
- [MLA](#) (Modern Language Association - Purdue University, Indiana, USA)
- [APA Style](#) (American Psychological Association)

Zeptejte se svého vedoucího práce, jakou instrukci (styl, formát) použít k tvorbě citací. Pokud to není stanoveno, používejte mezinárodní normu ČSN ISO 690.

Příklady citačních stylů

Různé styly citování na příkladu časopiseckého článku:

Autoři:	Daniel Meyer-Delius, Wolfram Burgard
Název článku:	Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots
Zdroj:	Robotics and Autonomous Systems, Volume 58, Issue 2, 28 February 2010, Pages 133-139
Druh dokumentu:	článek v časopisu

[Harvard](#) (není nijak spojen s Harvard University)

Zásady:

- 2 autoři - spojka and
- 3 autoři a více - jméno 1. autora et al.
- iniciály křestních jmen autorů

Meyer-Delius, D. and Burgard, W. (2010). Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Systems* 58(2), pp. 133-139.

[Chicago](#)

Zásady:

- 2 autoři - spojka and
- 3 a více autorů - jméno 1. autora et al.
- příjmení i křestní jména, pokud jsou v originálu dokumentu

Meyer-Delius, D. and Burgard, W. 2010. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Systems* 58, no. 2, 133-139.

nebo

Meyer-Delius, Daniel and Wolfram Burgard. 2010. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Systems* 58(2): 133-139.

[Vancouver](#)

Zásady:

- do 6 autorů uvádět všechna jména
- více než 6 autorů - prvních 6 jmen et al.
- pouze iniciály křestních jmen bez teček a mezer
- zkratky názvů časopisů (viz příklad)
- u časopisů s průběžným číslováním se nemusí uvádět svazek a číslo

Meyer-Delius D, Burgard W. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Rob. and Autonom. Syst.* 2010;58(2): 133-139.

[Turabian](#)

Styl pro citování v disertacích a vědeckých pracích (Kate L. Turabian) vychází z Chicago Manual of Style, 15th ed.

Zásady:

- pravidla na jednotlivých univerzitách se mohou lišit
- příjmení a křestní jméno se neodděluje
- křestní jméno se uvádí celé, pokud je v originálu dokumentu
- 2 jména autorů oddělena čárkou a spojena and
- všechna jména autorů se uvádějí oddělená čárkami, poslední čárka a and

Meyer-Delius Daniel, and Burgard Wolfram. 2010. „Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots“. *Robotics and Autonomous Syst.* 58.2 (2010): 133-139.

nebo

Meyer-Delius, Daniel, and Burgard, Wolfram. 2010. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Syst.* 58 (February):133-139.

[IEEE](#) (pro publikace vydávané IEEE)

Zásady:

- jména autorů - iniciály jména a příjmení, 3 a více - jméno 1. autora et al.
- zkratky titulů časopisů, název titulu časopisu *kurzívou* (viz příklad)
- název článku v „uvozovkách“

D. Meyer-Delius and W. Burgard, „Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots.“ *Robot. Auton. Syst.*, vol. 58, pp. 133-139, Februar 2010.

[Elsevier](#) - pro časopis Robotics and Autonomous Systems

Zásady: zkratky názvů časopisů (viz příklad)

Meyer-Delius, D. Burgard, W. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robot. Auton. Syst.* 58 (2010) 133-139.

[APA](#)

Zásady: iniciály křestních jmen

Meyer-Delius, D. & Burgard, W. (2010). Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Systems*, 58(2), 133-139.

[MLA](#)

Zásady:

- příjmení a křestní jména autorů
- jména autorů oddělena čárkami, mezi posledními 2 autory čárka and
- titul článku v „uvozovkách“
- název časopisu *kurzívou* (někdy podtrženým písmem)

- datum vydání v kulatých (závorkách)

Meyer-Delius Daniel, and Burgard Wolfram. „Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots“. *Robotics and Autonomous Syst.* 58.2 (2010): 133-139.

ČSN ISO 690

Zásady:

- norma nepředepisuje, ale doporučuje varianty způsobů odkazů i citací
- autor si může vytvořit vlastní míru přesnosti citace, ale tak, aby citovaný dokument bylo možné snadno identifikovat a vyhledat
- v jedné práci musí být zachován jednotný styl (formát)
- příjmení autorů se píše velkými písmeny, u dokumentu s více autory lze zvolit počet jejich jmen pro uvedení v citaci a použít „et al.“ (a další)

MEYER-DELIUS, Daniel and Wolfram BURGARD. Maximum-likelihood sample-based maps for mobile robots. *Robotics and Autonomous Systems*. 2010, vol. 58, issue 2, p. 133-139.

Citační nástroje

Osobní kartotéky

Pro usnadnění práce s citacemi je dobré hned od počátku zapisovat a ukládat si údaje o přečtené literatuře. Účelem je mít po ruce přehled dokumentů, které jste četli, ale i těch, které jsou pro vás zajímavé a dosud jste nezáskali.

Osobní kartotéku si můžete založit pro konkrétní práci, ale i pro svou odbornou činnost vůbec. Údaje o přečtených publikacích můžete doplnit i stručnými poznámkami a výpisy zajímavých pasáží, abyste nezapomněli, čím byla publikace pro vás přínosná. Osobní kartotéka může být v papírové i elektronické formě - seznam, katalog, databáze s vyhledávacím systémem. Radu jak zpracovat a uspořádat svou kartotéku vám mohou poskytnout knihovníci.

Citační manažery - Personal Bibliographic Software (PBS)

Pro tvorbu osobních kartoték existuje i software speciálně vyvinutý k těmto účelům. Jsou to nástroje, které umožňují:

- vytvářet databáze s komfortním vyhledávacím systémem,
- ukládat bibliografické údaje,
- importovat záznamy z elektronických databází i knihovních katalogů,
- kontrolovat duplikáty a pravopis,
- používat předepsané zkratky pro tituly časopisů,
- generovat různé styly a formáty citací,
- sestavovat seznamy citací,
- vkládat citace přímo do dokumentů, a ještě mnohem víc.

Příkladem citačních manažerů jsou komerční [RefWorks](#), [EndNote](#), [Citace PRO](#) či volně dostupné systémy [CiteULike](#), [Mendeley](#) nebo [Zotero](#). Tyto systémy umí jednoduchým způsobem importovat záznamy z databází i dalších zdrojů, třídit a

vyhledávat uložené záznamy a vytvářet soupisy literatury do několika set předdefinovaných formátů a zpřístupňovat je i ostatním uživatelům.

Pro uživatele z ČVUT je k dispozici systém Citace PRO, kam mají předplacený přístup. Vytvoření účtu je velmi jednoduché. Na adrese www.citacepro.com si stačí z nabídky předplatitelů vybrat ČVUT a zadat svoje přihlašovací údaje do USERMAP/KOS. Po přihlášení se dostanete do svého účtu.

Generátory citací

V rámci projektu Bibliografické citace na Masarykově univerzitě v Brně vznikl generátor citací. Na adrese www.citace.com si můžete vygenerovat citace podle údajů zadaných do formuláře podle normy ČSN ISO 690.

Norma ČSN ISO 690

V březnu 2011 vyšlo 3. vydání normy ČSN ISO 690 Informace a dokumentace. Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů.

Tato norma se doporučuje studentům ČVUT pro psaní bakalářských, diplomových a disertačních prací, pokud neurčí vedoucí práce či školitel jiný citační styl.

V normě jsou stanovena obecná pravidla pro psaní údajů zařazených do citací (autor, název, vydání atd.) a je určeno, které prvky popisu jsou povinné a které nepovinné. Stanovena je i formální úprava a struktura citací (v jakém pořadí a v jaké formě se údaje zapisují), dále uspořádání soupisu citací a metody odkazů na citace.

Tištěnou normu a další normy pro psaní odborných textů si můžete vyžádat u pultu ve studovně Ústřední knihovny ČVUT (centrální pracoviště Dejvice, budova Národní technické knihovny, 5. nadzemní podlaží).

Termíny a definice

- Odkaz (angl. citation) je označení použitého zdrojového dokumentu (literatury) v textu, které odkazuje na tento zdroj v seznamu použité literatury.
- Citace (angl. reference), resp. bibliografická citace, je popis použitého dokumentu (citovaného v textu), který je seřazen v seznamu použité literatury na konci práce (případně uveden v poznámce pod čarou). Tento popis obsahuje údaje potřebné k identifikaci a k vyhledání dokumentu, jako je autor, název, rok vydání atd.
- Klíčový název je název časopisu, který má ISSN (International Standard Serial Number).
- Mateřský/zdrojový dokument je termín, který se používá při psaní citací časopiseckých článků, kapitol z knih či příspěvků na konferencích. Pro článek v časopisu je mateřským dokumentem titul časopisu, pro kapitolu v knize je to název knihy a pro příspěvek ve sborníku z konference je to název sborníku z konference, případně název konference.

Základní principy pro vytváření citací

- Norma nepředepisuje konkrétní styl odkazů nebo citací, ale doporučuje různé varianty.